

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/47007>

Please be advised that this information was generated on 2021-06-18 and may be subject to change.

De Gelderlander 15 november 2005

Grote coalitie staat, maar voor wat? - Budgettaire sanering en federale hervorming hoofdlijnen in Duits regeerakkoord.

Kanselier Merkel en haar 'grote coalitie' staan voor de uitdaging fors te bezuinigen en het sociale evenwicht in beeld te houden, schrijft .

Sabina Stiller

Ook al laten de lachende gezichten het niet vermoeden: de coalitieonderhandelingen hebben de hoofdrolspelers veel bloed, zweet en tranen gekost. Na intensief overleg en aanzienlijke concessies van beide partijen is nu de interpretatie van de overeengekomen voornemens en maatregelen begonnen. De eerste golf van kritiek is al over de onderhandelaars heen gerold.

Belangrijker dan de vraag wat er allemaal niet in staat, lijkt de vraag waar deze verbintenis wel voor staat. Ligt er een visie aan ten grondslag of is het akkoord slechts een ziellose verzameling van compromissen?

Alle kritiek ten spijt, de nieuwe partners willen de meeste belangrijke dossiers aanpakken. Talrijke maatregelen staan in het teken van het terugdringen van het enorme begrotingstekort en de staatsschuld. De BTW wordt (in 2007) verhoogd, topinkomens extra belast en belangrijke belastingsvoordelen (gedeeltelijk) afgeschaft. Gepensioneerden en vooral jongere werklozen moeten bijdragen aan de operatie, net zoals de werkende burger. De bijdragen voor het staatspensioen en de pensioenleeftijd gaan omhoog, terwijl de bijdragen voor de werkloosheidsuitkering juist worden verlaagd. Te betreuren valt dat ingrijpende hervormingen op het gebied van gezondheids- en ouderenzorg zijn uitgesteld tot 2006 vanwege te grote meningverschillen. Het ingewikkelde belastingstelsel voor particulieren blijft voorlopig ongemoeid, terwijl de ondernemingsbelastingen worden verlaagd volgens eerder dit jaar gemaakte afspraken.

Is dit omvangrijke boekwerk nu wel het grote ontwerp dat werd verwacht? Gezien de grote diversiteit aan thema's, is het bijna onvermijdelijk dat een alomvattende visie ontbreekt. Maar er zijn wel twee grote lijnen herkenbaar in het akkoord.

De sanering van de staatsfinancien heeft prioriteit gekregen, wat zich vertaalt in diverse bezuinigingen op subsidies en hogere belastingen voor burgers. Ook al lijkt deze strategie voort te komen uit pragmatisme, het feit dat harde maatregelen niet worden geschuwd getuigt van politiek lef. Pas twee weken geleden realiseerden de onderhandelaars zich dat een serieuze aanpak van het enorme begrotingstekort niet meer te vermijden is. Het is vooral aan beoogd minister van Financien Steinbrück, een en ander in goede banen te leiden.

Het akkoord ademt de geest van tering naar de nering zetten, tegen bijna elke prijs, dus ook tegen die van gevestigde belangen.

Het verdrag staat bovendien in het teken van de zogenoemde Federalismusreform (verhouding tussen de bond en de deelstaten van Duitsland). Oogmerk is besluitvormingsprocedures op federaal

niveau te stroomlijnen en blokkeringsmogelijkheden binnen het politieke systeem af te bouwen. Wetgeving moet sneller, eenvoudiger en met minder tussenkomst van de Eerste Kamer, de Bondsraad, waarin de deelstaten beslissen, worden afgehandeld. In het akkoord zijn al de takenverdeling voor de Bond, de deelstaten, en gemeenschappelijke bevoegdheden vereenvoudigd. In 2006 moet nog de regel voor de medezeggenschap van deelstaten opnieuw worden vastgesteld, die bepaalt of de Bondsdag alleen een wet kan vaststellen, dan wel de toestemming van de Bondsraad nodig heeft. Onder de oude regeling liepen belangrijke projecten soms enorme vertraging op (bijvoorbeeld de immigratiewetgeving). Dit leverde het beeld op van een Reformstau, het in de file staan van hervormingen.

Ook al lijken de budgettaire sanering en federale hervormingen niet voort te komen uit een coherente visie, het zijn twee doelen die nauw met elkaar samenhangen, meer dan sommigen nu beseffen. Het terugdringen van het begrotingstekort is makkelijker te realiseren als eerst de besluitvorming vereenvoudigd en gestroomlijnd wordt. Daarbij komt dat de ambitieuze voornemens tot sanering dwingen om financiële stromen in kaart te brengen. Dit op zijn beurt kan de aanleiding vormen tot een grondige herziening van de financiële stromen tussen Bond en deelstaten. Het laatste betreft een project dat al sinds de hereniging voortdurend om aandacht vraagt, maar nooit echt van de grond is gekomen. Dat zou nu eens kunnen veranderen.

Is dit alles voldoende om Duitsland uit de sociaal-economische misere te trekken en ook bij de Europese burens weer verwachtingen op herstel en groeiimpulsen te scheppen? Elk antwoord hierop blijft speculatief, juist ook omdat de ontwikkeling van economische randvoorwaarden, in het land en daarbuiten, daarbij een rol speelt. Op zijn minst lijkt de kans op een stabiele regering groot. De volharding van kanselier Merkel ondanks de personele aardbevingen in de laatste weken stemt positief: ze zorgde ervoor dat het voorzichtige optimisme dat over het overleg hing, niet werd verstoord. Het zou niet de eerste keer zijn dat Merkel rustig achter de coulissen opereert, maar met haar groeiend gezag alles in goede banen leidt.

Het motto van de zwartrode coalitie luidt 'met moed en menselijkheid' en daarin ligt een enorme uitdaging: laten zien dat er niet alleen wordt bezuinigd, maar ook het sociale evenwicht daarbij steeds in beeld blijft. Opdat de burger bereid is de gevraagde offers te brengen en niet alleen omdat in 2007 de criteria van Maastricht weer moeten worden gehaald. Het is te hopen dat Merkel Duitsland het licht aan het einde van de tunnel kan laten zien en zo begrip voor de pijnlijke maatregelen kan opbouwen. Dat heeft Zwart-Rood met zijn 'lijst van gruwelijkheden' (Sddeutsche Zeitung) hard nodig.

Sabina Stiller is als politicologe verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen.